

İBADETLERİN FİHRİSTESİ

“Şu bahtiyar cemaat, o Resûlü dinleyip Kur’ân’a kulak verdiler. Kendilerini, envâ-ı ibâdâtın fihristesi olan namaz ile birçok makamât-ı âliye içinde çok lâtif vazifelerle telebbüs etmiş gördüler. Evet, namazın mütenevvi ezkâr ve harekâtıyla işaret ettiği vezaifi, makamâtı, mufassalan gördüler.”(1)

Bir şeyin **“mutlak”** zikredilmesi **“kemaline”** delâlet eder. Burada da bir kayıt konulmaksızın, yani **“şu veya bu zatların namazı”** denilmeyerek **“namazın”** mutlak zikredilmesi, **“kâmil namaz”** demek olur ki, o da peygamberlerin, evliya ve asfiyanın namazlarıdır. Bu gibi bahislerde, bizlerin de o yüksek mânalara yaklaşmak ve o büyük zatlara benzemek için gayret göstermemize bir tembih vardır.

Bu ifadede geçen **“mütenevvi ezkâr”** yani çeşitli zikirler **“namaz boyunca okuduğumuz ayetler, tespihler, tekbirler, hamdler ve yaptığımız dualardır.”** Harekât ise, kıyam, rükû, secde, teşehhüt, selâm verme gibi hareketleri ifade eder. Bunların işaret ettiği **“vezaif ve makamât”** ise bir kul olarak Rabbimizin emir ve yasaklarına harfiyen uymaya çalışmak ve böylece manevî makamlara ermektir.

Bu konudaki vazifelerimizi Kur’ânın hülasası olan Fatiha suresini esas alarak şöyle özetleyebiliriz:

- **“Bütün hamd ve senanın âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsus olduğu”** hakikatini kalbimize tam yerleştirerek sebepleri, özellikle de insanları, sadece birer vesile görmemiz, bütün “hayrın ancak Allah’ın elinde olduğunu” düşünüp şükürümüzü ancak O’na yapmamız.

- **“Malikiyevmiddin”** ayetinden aldığımız ders ile ölümü sıkça hatırlamamız ve ömür sermayemizin hesabını dünyada iken hassasiyetle yaparak ahiretimize daha çok sevap göndermek için olanca gücümüzle çalışmamız.

- **“İyya ke na’büdü ve iyya ke nestein”** (Yalnız sana ibadet eder ve ancak senden yardım dileriz) ayetinin manasına tam ittiba ile gizli şirk denilen riyadan ve sebeplere fazla önem vermekten sakınmaya dikkat etmemiz.

“Sırat-ı müstakime hidayet istemekle” hayatımızın her safhasında, bütün davranışlarımızda ve ahlâk yapımızda istikamet üzere olmaya çalışmamız, aşırılığın iki ucu olan “ifrat ve tefritten” sakınma konusunda hassasiyet göstermemiz.

İfrat ve tefritten uzak bir hayat sergilediğimiz taktirde, sırat-ı müstakim ehli olan **“peygamberlerin, sıddıkların, şüheda ve salihlerin”** izinde gider, mağdup

ve dâllin güruhlarına dahil olma tehlikesinden kurtuluruz.

“Allahü ekber” diyerek, rükûya ve secdeye kapanmamızın hayatımıza yansımaları, insanları ve hadiseleri olduğundan büyük görmemek, onların karşısında acze düşmemek ve onlara gereğinden fazla önem vermemektir.

Bütün bu konularda başarılı olmanın şartı, önce haramları, sonra şüphelileri tamamen terk etmek, daha sonra salih amelleri artırma yoluna gitmektir.

Büyük zatlar, feyiz ve kemalat yolunda ilerlemenin ilk ve en önemli şartı olarak **“helal lokmayı”** nazara verirler. Haramlardan uzak kalmakla birlikte, helal dairesinde de israftan sakınmayı öğütlerler.

Abdulkadir Geylani Hazretleri bu noktada şu uyarmayı yapar:

“Haramın azabı varsa, helalin de hesabı vardır.”

Malayaniyi terk etmek, yani ne dünyaya ne de ahirete yaramayan boş işlerle ve sözlerle ömür tüketmekten uzak durmak da bu noktada çok önemlidir.

Nitekim Peygamber Efendimiz (asm.); **“Kişinin malayaniyi terk etmesi İslâmiyetinin kemalindedir.”** buyururlar.

[Dokuzuncu Söz'ün Üçüncü Nükte'](#)sında şöyle buyrulur:

“Namaz dahi bütün ibadatin envainı şâmil bir fihriste-i nuraniyedir. Ve bütün esnaf-ı mahlûkatın elvan-ı ibadetlerine işaret eden bir harita-i kutsiyedir.”

Kur'ân-ı Kerimde namaz ve zekât, çoğu ayette, birlikte geçerler.

Tefsir âlimleri, ibadeti ikiye ayırırlar: **Bedenî ibadetler ve malî ibadetler.** Namaz, bütün bedenî ibadetleri temsil eder; zekât ise malî ibadetleri.

Namazda Kâbe'ye yöneldiğimizde hac ibadetine bir işaret vardır. Namaz boyunca bir şey yenilmemesi yönüyle, namazda oruç da bulunmaktadır. Namazda geçen zaman, ömrün bir zekâtı sayılabileceği gibi, namaz kılınan elbisenin yıpranması da yine malî bir ibadet, bir sadaka sayılmıştır.

Öte yandan, namazda diğer mahlûkatın ve meleklerin de ibadetlerine işaretler vardır. Ağaçlar kıyama benzerken, birçok hayvanlar sanki sürekli rükû halindedirler, bir kısmı ise sürünmekle secdeyi temsil ederler.

Sürekli kıyamda bulunan melekler olduğu gibi, yine daima rükû ve secde halinde olan melekler de vardır.

(1) bk. [Sözler, On Birinci Söz.](#)